

POSUDEK OPONENTA DISERTAČNÍ PRÁCE

Jméno disertanta:	Mgr. Eliška Fischerová
Téma práce:	Ochrana slabší smluvní strany
Rozsah práce:	193 stran vlastního textu; 466.325 znaků, tj. 259,06 normostran
Práce uzavřena dne:	30. 6. 2020

1. Aktuálnost (novost) tématu

Autorka zvolila ke zpracování téma nepochybně aktuální. Ač lze jistě téma ochrany slabší strany vystopovat i hlouběji do historie (srov. např. § 21 ABGB, ostatně toho si je autorka vědoma, srov. s. 46 práce), intenzita diskurzu nad nutností (zda vůbec a koho) a mírou (nakolik) ochrany slabší strany se násobila (nepřekvapivě) v souvislosti s rekonstrukcí soukromého práva v České republice. Autorka však nehodlá téma pouze popsat, resp. sumarizovat současný stav poznání. Již z pohledu na obsah práce je zřejmé, že autorka hodlá téma uchopit z pozic právní teorie, když hodlá důsledně analyzovat základní zásady soukromého práva a jejich vztah ke zkoumané otázce, rovněž tak když se hodlá zabývat různými vymezeními pojmu slabší strany, čímž si vytváří pole pro určitou teoretickou nadstavbu celé práce (a v tom lze právě spatřovat i určitou novost v uchopení daného tématu). Vedle toho však autorka nepomíná ani aspekty komparační (při čemž metoda komparace je v práci zastoupena ve značném rozsahu, srov. dále). Pomínuty nemají zůstat ani dílčí aspekty tématu, které mají v práci představovat především analýzy jednotlivých druhů slabších smluvních stran. Autorka tak předkládá osnovu, která dané téma pojímá skutečně komplexně, ve všech jeho aspektech a jako takové je jistě vhodné ke zpracování právě ve formě monografie, resp. disertační práce.

Hodnocení oponenta: Vymezení tématu disertace lze považovat nejen za aktuální, nýbrž také za velmi ambiciózní. Zpracování disertantkou zvoleného tématu je schopno osvědčit, zda má předpoklady k samostatné činnosti v oblasti výzkumu nebo vývoje nebo k samostatné teoretické činnosti.

2. Náročnost tématu na teoretické znalosti, vstupní údaje a jejich zpracování a použité metody

Předložená práce bere za své těžiště především současnou českou právní úpravu. Samotný popis či pouhá interpretace bez dalšího však k úspěšnému zvládnutí tématu v disertační práci nestačí. Toho si je autorka vědoma, když první části práce věnuje právě-teoretickému zasazení tématu do komplexu zásad soukromého práva. Zde samozřejmě nelze vystačit s prostou interpretací pozitivní úpravy, autorka musí prokázat znalost v soudobé teorii soukromého práva v širším kontextu. To nepochybně zvyšuje nároky na úspěšné zpracování tématu. Pokud jde o rovinu pozitivně-právního rozboru, zde autorka musí prokázat nejen znalost současné právní úpravy a diskurzu o ní, ale také relevantní judikatury, a to zvláště, pokud jde o dílčí otázky (resp. o jednotlivé slabší strany). Také to zvyšuje náročnost tématu na úspěšné a komplexní zpracování, jak si autorka předsevzala. Autorka rovněž ve značné míře hodlá užít metodu komparační. I to samo o sobě je faktor, který činí zpracování náročnější (byť s současné době si nelze představit kvalitní práci, která by na komparační aspekt rezignovala), nad to je však třeba konstatovat, že autorka hodlá komparaci pojmut vskutku velkoryse, hodlá zahrnout nejen země systému kontinentálního, ale také anglosaského a z kontinentálního systému pak ještě zvláště svébytnou podmnožinu zemí skandinávských. I zde bude muset autorka vyvinout značné úsilí již při získávání vstupních poznatků, neboť v naší oblasti nejsou zdroje pokrývající skandinávské země

stále zcela běžně dostupné. Konečně autorka nehodlá rezignovat ani na užití metody historické, a to zejména při osvětlení geneze pro ni relevantních zásad a institutů.

Metody práce disertantka přehledně uvádí na s. 17 až 21. Považuji za nadbytečné je v posudku dále reprodukovat, konstatuji však, že text na uvedených stranách přesvědčivě prokazuje schopnost autorky vytyčit metodologicky správný postup zpracování tématu, při čemž hodlá použít standardních právně-hermeneutických metod.

Hodnocení oponenta: Náročnost zvládnutí těchto teoretických otázek, jakož i prokázání znalostí judikatury z dané specifické oblasti, při čemž lze čerpat ze všech typů české i zahraniční literatury, odpovídá požadavkům, které jsou kladeny na práce tohoto druhu. Autorkou indikované právně-hermeneutické metody jsou v textu práce vhodně a náležitě užívány.

3. Systematické a formální členění práce

Systematické členění práce je vybudováno na osvědčeném principu od obecného k dílčímu. Práce má devět kapitol (včetně úvodu a závěru práce). V duchu zvoleného postupu od obecného k dílčímu autor počíná své výklady obecnými ideovými východisky s důrazem na klíčové zásady (autonomie vůle, rovnost). Kapitole třetí, v níž lze již vidět počátek těžiště práce, otevírá zásadní otázku koncepčního (a terminologického) vymezení slabší smluvní strany. V logické návaznosti na to pak ve čtvrté kapitole analyzuje ochranu slabší smluvní strany v systému práva, aby pak v následující kapitole (páté) mohla přistoupit k analýze ochrany slabší strany v občanském právu. Rozsáhlé jsou kapitoly šest až osm, v nichž se autorka zaměřuje na jednotlivé případy slabší smluvní strany, a to po řadě na spotřebitele, zaměstnance a nájemce. V každé z těchto kapitol je zároveň zpracován také komparativní exkurz k vybraným zahraničním právním úpravám (srov. dále). V závěru (kapitola devátá) pak své poznatky přehledně shrnuje a aplikuje je na své výchozí hypotézy.

Kromě této celkové systematiky práce je třeba zmínit také dělení jednotlivých kapitol na menší celky. I zde autorka zachovává koncepční postup od obecného k dílčímu, při čemž zvolené dílčí členění jednotlivých kapitol je co do podrobnosti adekvátní. Podrobný rozbor celé struktury práce by byl nad rámec posudku, zde lze konstatovat, že autorka se důsledně snažila o jistou koherentost spolu blíže souvisejících kapitol (šest až osm), když na konec každé z nich zařadila podkapitolu s dílčím shrnutím. Přehlednost zpracování těchto kapitol z pohledu čtenáře je tím jednoznačně posílena.

Formální členění práce do kapitol a dílčích podkapitol rovněž zvolené systematické plně odpovídá, což platí i o dílčím členění podkapitol na další vnořené úrovně textu. Vzhledem k tomu, že systematika práce je zvolena vhodně a je rovněž vhodně reflektována na formální úrovni, není třeba se v posudku formálním členěním zabývat do detailů.

Hodnocení oponenta: Systematika práce odpovídá požadavkům, které jsou kladeny na práce tohoto druhu, a to ohledně logické stavby, hloubky zpracování tématu i použitých právně-hermeneutických metod. Lze konstatovat, že zvolené systematické a v návaznosti na to pak formální členění práce je přehledné a že nebyl opomenut žádný důležitý aspekt dané problematiky. Zvolená systematika a v návaznosti na ni též formální členění práce dokládají, že disertantka je schopna systematického a koncepčního přístupu ke zkoumané problematice a zároveň je schopna své poznatky systematicky, logicky provázaně a při tom přehledně sdělit čtenáři.

4. Vyjádření k práci

Již z předchozích pasáží posudků vyplývá, že práci považuji za zdařilou co do její systematiky, tomu odpovídající formální stavby i použité metodologie. K tomu je třeba dále vyzdvihnout také hloubku zpracování tématu a práci se zdroji, kterých je vzhledem

k požadavkům na práce tohoto druhu nadstandardní množství (cca 200, včetně více jak 90 zahraničních). Dokladem o podrobnosti zpracování tématu je ostatně také poznámkový aparát, čítající celkem 677 poznámek pod čarou, což je rovněž vzhledem k rozsahu práce počet nadstandardní. Za nadstandardní lze hodnotit také práci s judikaturou (celkem 125 judikátů, včetně zahraničních). Rovněž lze považovat za dobře zvládnuté komparativní pohledy, především v rámci kapitol šest až osm. Zde je třeba zvláště vyzdvihnout dílčí závěry na konci každé z těchto kapitol, kde autorka přehledně své poznatky z komparace shrnuje.

K práci lze však uvést také některé kritické připomínky.

Z hlediska systematického se nabízí otázka, zda kapitoly šestá až osmá neměly být spíše podkapitolami jedné kapitoly s obecnějším označením. Na druhou stranu je zřejmé, že úlohu tohoto obecného úvodu plní již kapitola pátá, navíc začlenění těchto kapitol o jednu úroveň obsahu níže by komplikovalo dílčí dělení těchto kapitol. Zde tedy nejde o výtku k práci, spíše o úvahu nad možností alternativního řešení.

Z hlediska věcného autorce vytýkám, že se ani okrajově nedotkla nedávné (velmi aktuální!) problematiky tzv. dětských dluhů – vždyť mohé z těchto dluhů vznikly na základě řádně uzavřených smluv (dlužné částky jako smluvní pokuty za pozdní vrácení knih do veřejných knihoven, dlužné jízdné a penále za jízdu dítěte bez platné jízdenky). Pro úplnost je ovšem třeba uvést, že alespoň velmi okrajově je tato problematika naznačena v souvislosti s civilním procesem a ochranou slabší strany v jeho rámci (k tomu srov. otázku na disertantku uvednou níže pod č. 3).

Z formálních výtek lze uvést, že seznam literatury by působil (zvláště při jeho rozsahu) přehledněji, pokud by autorka oddělila domácí a zahraniční zdroje. Rovněž pokud jde o označení „seznam použité literatury“, lze dát k uvážení širší „seznam použitých zdrojů“. Pak by totiž autorka mohla zařadit také seznam použitých právních předpisů (které nejsou „literaturou“ ve zde míněném slova smyslu).

Z dílčích jazykových, stylistických či formálních výtek lze upozornit na s- 17 na slovní spojení „příčiny, za nichž je možné považovat stranu za slabší“. Obrat „za nichž“ evokuje časovou současnost k příčině, zde však jde o příčiny, kvůli nimž, pro něž atp. (jde o důsledek příčiny, který nastává až po oné příčině). Dále lze poukázat na jistou nejednotnost v názvech (pod)kapitol obsahujících komparaci. Zatímco v názvu podkap. 2.4.6 autorka užívá obrat „komparativní pojetí“, v podkap. 6.3 označuje „Pojem spotřebitele ve vybraných státech“, v kap. 7.6 a 8.3.5 pak užívá „komparativní poznatky“. Ponechá-li se stranou označení podkap. 6.3., pak se obrat „komparativní poznatky“ jeví jako vhodnější než v podkap. 2.4.6 užitý obrat „komparativní pojetí“ (neboť v čtenáři automaticky evokuje otázku – pojetí čeho). Cituje-li se opakovaně ze stejného zdroje, pak v další citaci postačí uvést *Ibid./tamtéž*, příp. *op. cit.*, pokud jde o totožné dílo, avšak na jiné straně (ne zcela v duchu těchto zásad srov. např. s 23 či 62). První věta třetího odstavce na s. 25 nemá dobře zvládnutou interpunkci. Na s. 52 dole autorka zmiňuje doktrínu „laissez-fair“ (a to takto hned 2x, nejde tedy o ojedinělý či náhodný překlep). Aniž je oponentovi známo, z jakého zdroje případně čerpala pravopisnou podobu tohoto slovního spojení, sluší se upozornit, že francouzský originál (jednoznačně) zní „laissez-faire“ (s „e“ na konci). Na s. 87 nahoře hovoří autorka nejprve o formách, které (*nota bene*) mají obecnou povahu (?), ale v další větě pak (již vhodněji) o prostředcích. Na téže straně dole je uvedena zkratka OZ (pro označení občanského zákoníku), rovněž tak např. na s. 106 či 111 atd.. Zde lze podotknout, že pokud se necituje kontrétní ustanovení, vypíše se název předpisu slovy (zkratka se většinou používá pouze ve spojení s konkrétním ustanovením). Věta na s. 91 uprostřed nedává smysl („Od 90. let 20. století v tuzemském právním prostředí docházelo k návratu systému soukromého práva před rokem 1950.“), zřejmě vypadlo slovo. Novou větu není vhodné začínat zkratkou (např. s. 100).

Na pomezí formální a systematické výtky stojí poznámka k názvu kap. 3 „Terminologické a koncepční vymezení slabší smluvní strany“. Při studiu této kapitoly totiž

čtenář nutně nabývá dojmu, že jde o jednu z klíčových pasáží práce, kde se autorka zabývá klíčovými, tedy převážně koncepčními otázkami. Pouhé dílčí terminologické aspekty by mohly být ve struktuře textu více odděleny.

V souhrnu se však nejedná o připomínky, které by v jednotlivosti, či v souhrnu nějak zásadně snižovaly hodnotu celé práce.

Lze tedy uzavřít, že autorka předložila nadstandardní práci, která vyniká především z hlediska hloubky, systematičnosti i komplexnosti zpracování zvoleného tématu a která je důsledně vedena podle předem definovaných metodologických postupů. V práci se rovněž pozitivně odráží dřívější bohatá publikační činnost autorky a zkušenosti, které při ní nabyly. Práce je tak dokladem již solidně formované vědecké osobnosti, s hlubokými znalostmi (především) z oboru občanského práva.

Na základě uvedeného práci k obhajobě **d o p o r u ě j i**.

5. Kritéria hodnocení práce

Splnění cíle práce	Cíl práce (srov. již výše) autorka splnila. Pro veškeré její závěry lze nalézt oporu v textu práce.
Samostatnost při zpracování tématu včetně zhodnocení práce z hlediska plagiátorství	Autorka při zpracování tématu postupovala samostatně. Kontrola shod provedená v systému IS/STAG generuje dokument obsahující srovnání shody s celkem 700 záznamy obsahující shody. Míra shody však v žádném dokumentu nepřesahuje 5%. Na základě uvedeného dokumentu tedy nelze učinit závěr o tom, že by disertantka nepostupovala při tvorbě práce <i>lege artis</i>.
Logická stavba práce	Logická stavba práce je zdařilá, podrobnosti již výše.
Práce se zdroji (využití cizojazyčných zdrojů) včetně citací	Autorka pracuje se zdroji řádně a na citovanou literaturu průběžně odkazuje. K obsáhlosti poznámkového aparátu srov. již výše. Seznam zdrojů je přehledný, s výtka k rozdělení domácí a zahraniční literatury již výše. Vyplývá z něj, že autorka pracovala s cca 200 publikacemi publikacemi, z toho přes 90 jsou zahraniční a rovněž tak s judikaturou (přes 120 judikátů). To je zcela dostačující pro práce tohoto druhu. Úroveň práce se zdroji je na nadstandardní úrovni.
Hloubka provedené analýzy (ve vztahu k tématu)	Autorka téma zvolené v názvu disertační práce zpracovala co do podrobnosti způsobem převyšujícím požadavky na práce tohoto druhu, k podrobnosti zpracování srov. již výše. Lze tedy uzavřít, že autorka zvolené téma zpracovala a vyčerpala více než dostatečně.
Úprava práce (text, grafy, tabulky)	Úprava práce je po formální stránce přehledná. Velikost písma i jeho rozpal je standardní, počet úhozů zhruba odpovídá průměrné normostraně. Součástí práce nejsou grafy ani tabulky, což je vzhledem k tématu pochopitelné. Lze uzavřít, že úprava odpovídá požadavkům kladeným na práce tohoto druhu.

Jazyková a stylistická úroveň	Jazyková a stylistická úroveň práce je na nadprůměrné úrovni, odpovídající požadavkům kladeným na práce tohoto druhu, byť v práci lze dohledat drobné lapsy (některé uvedeny již výše).
-------------------------------	---

6. Připomínky a otázky k zodpovězení při obhajobě

- Již výše v textu a dále:

1) Na s. 38 autorka cituje již starší rozsudek NS (33 Odo 1702/2006) s tím, že strany nemohou uzavřít takovou smlouvu, která by odporovala obsahu nebo účelu zákona. Autorka by mohla tento závěr (byť v něm lze vidět určité zjednodušené vyjádření) konfrontovat se současným občanským zákoníkem – jsou obsah a účel zákona v současnosti jediné limity, které omezují smluvní volnost stran?

2) Na s. 70 dole autorka cituje čl. 1:102 PECL, s tím, že smluvní svoboda musí být v souladu s „*good faith, fair dealing*“. Autorka však uvedené nepřeložila, při čemž v tomto příkladě může být prostý překlad „dobrá víra“ bez dalšího vysvětlení nedostatečný. Autorka by se tedy v rámci obhajoby mohla také zamyslet nad tím, jak chápat onen imperativ „*good faith*“ a *fair dealing*“ z pohledu pojmového instrumentária českého soukromého práva. Jinak řečeno: proč zde nestačí prostý překlad jako „dobrá víra“, nýbrž je třeba doplňujícího vysvětlení?

3) V souvislosti s výkladem o procesněprávních aspektech problematiky na s. 92 a násl. autorka zmiňuje (mimo jiné) ochranu nezletilých v civilním procesu. Autorka jistě registruje relativně nedávnou debatu o problematice tzv. „dětských dlužníků“. Za příčiny tohoto fenoménu lze při tom označit právě nedostatečnou ochranu nezletilých ve sporném řízení – v čem (v jakých konkrétních aspektech) bylo možno tuto nedostatečnost spatřovat?

4) Na s. 190 by zasloužilo bližšího vysvětlení slovní spojení „přídavný dům“.

Doporučení/nedoporučení k obhajobě	práce	Práce prokazuje, že disertant je schopen a připraven k samostatné činnosti v oblasti výzkumu nebo vývoje nebo k samostatné teoretické činnosti. Z tohoto důvodu práci d o p o r u č u j i k obhajobě před příslušnou komisí pro obhajobu disertační práce.
------------------------------------	-------	---

V Praze dne 3. 11. 2020

Doc. JUDr. Ondřej Frinta, Ph.D.
oponent disertační práce